

культурних і ціннісних особливостей територій. У менеджменті відомо, що така зміна є одним з найскладніших, тому вимагає тонкого налаштування усього управлінського інструментарію.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Галета Я. В., Козленко В. Г. Технологія освітнього маркетингу як напрям управлінської діяльності. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки, (205), 2022. С. 27–31.
2. Маркетинг у галузях і сферах діяльності / за ред. І. М. Буднікевич. К. : Центр учбової літератури, 2013. 536 с.
3. Маркетинговий менеджмент: Підручник / Ф. Котлер К. Л. Келлер А. Ф. Павленко та ін. К.: Видавництво «Хімджест», 2008. 720 с.
4. Kotler P. Marketing management: analysis, planing and control: Fourth edition. New Jersey, Prentice–Hall, Inc. 1980. 722 p
5. Marketing: Communicating with the consumer. London, Mercury Boons. 1992. 198 p.
6. Панченко В. А., Галета Я. В., Черненко О. В. Основи менеджменту : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. Дніпро : Середняк Т. К., 2019. 452 с.

REFERENCES

1. Haleta, Ya. V., Kozlenko, V. H. (2022). Tekhnoloiiia osvithnoho marketynhu yak napriam upravlinskoi diialnosti [Educational marketing technology as a direction of managerial activity]. *Naukovi zapysky*. 205. S. 27–31. [in Ukrainian]
2. Budnikevych, I.M. (2013). *Marketynh U., Haluziakh I., Sferakh Diialnosti* [Marketing in industries and

areas of activity]. Kiev: Tsentr Uchbovoi Literatury. 536 s. [in Ukrainian]

3. Kotler, Philip T., Keller, Evin, L. and Pavlenko, A.F. (2008). *Marketynhovyi menedzhment* [Marketing Management], Himdzhest, Kyiv, Ukraine, 720 s. [in Ukrainian]
4. Kotler, P. Marketing management: analysis, planing and control: Fourth edition. New Jersey, Prentice–Hall, Inc. 1980. 722 p. [in English]
5. Marketing: Communicating with the consumer. London, Mercury Boons. 1992. 198 p. [in English]
6. Panchenko, V. A., Haleta, Ya. V., Chernenko, O. V. (2019). *Osnovy menedzhmentu* [Basics of management]: navchalnyi posibnyk dlia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei. 452 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛЕТА Ярослав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки, психології та мистецтв Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: феномен «соціальна зрілість»; проблема становлення особистості в умовах інформатизації суспільства.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALETA Yaroslav Volodymyrovich – doctor of pedagogy, professor, dean of the faculty of pedagogy, psychology and arts of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: the phenomenon of «social maturity»; the problem of personality formation in the conditions of informatization of society.

Стаття надійшла до редакції 19.09.2023 р.

УДК 371.035.6 (09) (477.8)

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-16-22

БІДА Олена Анатоліївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

ЧИЧУК Антоніна Петрівна –

доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>
e-mail: toniabida@ukr.net

ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна –

координатор початкової освіти,
старший викладач кафедри педагогіки, психології,
початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1876-045X>
e-mail: pedagoga@kmf.uz.ua

ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Сучасний фахівець з вищою освітою, окрім необхідного рівня професійності, повинен вміти вести переговори, запобігати та вирішувати конфлікти, знаходити підхід до кожного співробітника, а підґрунтям цього має бути його здатність і спроможність високого рівня культури спілкування (необхідний рівень комунікативної компетентності). Усе це відповідною мірою впливає на майбутню професійну діяльність та конкурентоздатність випускників закладів вищої освіти. Особиста культура спілкування фахівця з вищою освітою є своєрідною складовою його іміджу та компетентності незалежно який в нього вік, хто він за фахом, та яку посаду обіймає.

У статті обґрунтовано шляхи формування у здобувачів вищої освіти культури професійного спілкування. Згруповано заповіді професійного оптимального спілкування, які допомагають гармонійно й невимушено вести діалог, красиво й легко виражати свої думки. Названо переваги інтерактивних технологій у порівнянні з традиційними методами освітнього процесу, які є необхідними при формуванні культури професійного спілкування. Велике значення для забезпечення загальноосвітньої та професійної підготовки майбутніх фахівців має комунікативна компетентність. До структури комунікативної/мовленнєвої культури здобувача освіти віднесено три умовно виокремлені взаємопов'язані компоненти – мисленнєвий, мовленнєвий і комунікативний. Виокремлені найголовніші її складники. Виділено основні аспекти вияву комунікативної культури.

В основу формування комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти закладено компетентнісний підхід, який розвиває самостійну творчу активність кожного здобувача вищої освіти. Виділено такі основні аспекти вияву комунікативної культури: адекватність; нормативність; поліфункціональність; естетичність.

Подальші дослідження будуть спрямовані на обґрунтування дієвих професійних комунікативних навичок, без яких не може бути справжнього фахівця.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, культура професійного спілкування, комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, комунікативна культура.

BIDA Olena Anatoliivna –

Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions,

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

e-mail: tetyanna@ukr.net

CHYCHUK Antonina Petrivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II

Transcarpathian Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>

e-mail: toniabida@ukr.net

HUTTERER Eva Voytehivna –

primary education coordinator, senior teacher of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II

Transcarpathian Hungarian Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1876-045X>

e-mail: pedagogia@kmf.uz.ua

FORMATION OF A CULTURE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION IN HIGHER EDUCATION ACQUIRES

Ways of forming a culture of professional communication among students of higher education are substantiated. The commandments of optimal professional communication are grouped together, which help to conduct a dialogue harmoniously and casually, to express one's thoughts beautifully and easily.

The organization of interactive training is considered as an important component of education, which takes place with the aim of forming a culture of professional communication and involves modeling of life situations, simulation games, use of role-playing, holding discussions, debates, based on the analysis of the relevant situation, joint problem solving.

The advantages of interactive technologies in comparison with traditional methods of the educational process, which are necessary for the formation of a culture of professional communication, are named.

Communicative competence is of great importance for ensuring general education and professional training of future specialists. The structure of the communicative/speech culture of an education recipient includes three conditionally separated interrelated components - thinking, speech and communicative. Effective professional tasks in the field of communicative training of future specialists were noted, the implementation of which ensures the formation of their professional profile.

The professional communicative competence of a specialist includes: humanistic communication; communicative orientation; communicative knowledge, skills and abilities; communicative creativity, which ensure effective professional

communication. Communicative competence is one of the professional competences of specialists. Its most important components are highlighted.

The basis of the formation of communicative competence in students of higher education is the competence approach, which develops the independent creative activity of each student of higher education. The following main aspects of communication culture are highlighted: adequacy; normativity; multifunctionality; aesthetics

Key words: *students of higher education, culture of professional communication, communicative competence, competence approach, communicative culture.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Істотним показником освіченості та інтелектуального розвитку сучасного фахівця є здатність застосовувати знання сучасної української літературної мови у своїй професійній діяльності. Коли акцентують увагу на професійній компетентності спеціаліста, то йдеться передусім про його знання відповідного спрямування – фахової підготовки, яка підкріплена загальною гуманітарною культурою людини, її вміннями орієнтуватися в навколишньому світі, здатністю спілкуватися [4, с. 116–122].

Сучасний фахівець з вищою освітою, окрім необхідного рівня професійності, повинен вміти вести переговори, запобігати та вирішувати конфлікти, знаходити підхід до кожного співробітника, а підґрунтям цього має бути його здатність і спроможність високого рівня культури спілкування (необхідний рівень комунікативної компетентності). Усе це відповідною мірою впливає на майбутню професійну діяльність та конкурентоздатність випускників закладів вищої освіти. Особиста культура спілкування фахівця з вищою освітою є своєрідною складовою його іміджу та компетентності незалежно який в нього вік, хто він за фахом, та яку посаду обіймає [8, с. 66–80].

Сьогодні перед закладами вищої освіти гостро постала проблема, що стосується досягнення результативності навчання та якості фахової мовленнєвої підготовки здобувачів вищої освіти. Мова охоплює усі сфери людського життя. Освіта, наука, мистецтво та побутова культура тісно пов'язані з мовним вихованням [7, с. 89–87].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені, довели доцільність формування та розвитку культури спілкування у майбутніх фахівців з вищою освітою (О. Зімонова, О. Ісакова, А. Комишан, Л. Шлєіна та ін.), науковці звертають увагу саме на професійно-комунікативну діяльність під час підготовки майбутнього фахівця (О. Берестенко О. Біда, Г. Гриценко, І. Орос, С. Куніковський та ін.), розглядають формування комунікативної компетентності студентів засобами інтерактивних технологій (І. Шумило та ін.).

Мета статті: обґрунтувати шляхи формування у здобувачів вищої освіти культури професійного спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У закладі вищої освіти майбутні фахівці мають засвоїти знання з основних правил культури

професійного спілкування та методів взаємодії й ефективного їх використання, набути вмінь, навичок.

Науковцями розроблено заповіді професійного оптимального спілкування, які допомагають гармонійно й невимушено вести діалог, красиво й легко виражати свої думки:

- відповідно до загальноприйнятих мовних норм, висловлюватися правильною мовою;
- висловлюватися зрозумілою мовою;
- брати до уваги сфери спілкування (конференції, колеги, телестудія тощо); не бути багатослівним, не говорити скрізь одним стилем; роблячи доступною для всіх конструктивність, новизну, чітко формулювати свої пропозиції;
- чітко й доказово виражати свої думки;
- уміти вислухати опонента;
- бути стриманим у жестах.
- не зловживати паузами в мові, утримувати увагу слухача;
- поважати думку опонента, не повторюватися, приєднуючись до думки інших, мотивувати свою мовну дію;
- використовувати емоційні засоби дії.

Дотримання саме таких правил знімає в спілкуванні прояв скутості, налагоджує між людьми гармонійні взаємини, створює для співрозмовника привабливий імідж [1].

Кожен викладач своїм прикладом, навчаючи і виховуючи здобувачів освіти, має стверджувати, що мовна культура кожної здобувачів освітнього простору і людини зокрема, має стати у вираженні незалежності думки їх надійною опорою, сприяти розвиненості людських почуттів [6].

До майбутніх спеціалістів необхідний новий інноваційний підхід з метою формування у здобувачів освітнього простору культури професійного спілкування та для задоволення сучасних вимог роботодавців; з метою виховання морально зрілого, мобільного, творчого, конкурентоспроможного, професійно-культурного професіонала, особистості нової формації готової в умовах сучасних соціокультурних реалій до активної життєдіяльності, що можливе ще в процесі навчання. Тому, формування засобами інтерактивних технологій у здобувачів освіти культури професійного спілкування, є у сьогоденні конче необхідним [2, с. 22–27].

Організація інтерактивного навчання є важливою складовою освіти з метою формування культури професійного спілкування і передбачає

моделювання життєвих ситуацій, симуляційних ігор, використання рольових, проведення дискусій, дебатів, на основі аналізу відповідної ситуації спільне вирішення проблеми. Інтерактивне навчання ефективно сприяє формуванню навичок, вмінь, виробленню на моральні цінності гуманістичних установок, створенню атмосфери сприятливого мікроклімату і співробітництва для розвитку самодостатньої особистості, дає змогу педагогу стати лідером студентського колективу. Здобувачі освіти, під час інтерактивного навчання, вчать критично мислити, демократичності, вільному професійному спілкуванню з іншими людьми, приймати рішення.

У закладах вищої освіти основою інтерактивного навчання є участь кожного здобувача освіти в освітньому процесі, що дає можливість педагогу зробити здобувачів освіти активними шукачами шляхів вирішення проблеми; сприяє особистісно орієнтованому навчанню, інформаційному, духовному, взаємному збагаченню. Інтерактивне навчання, це взаємонавчання, співнавчання (групове чи колективне), де і здобувачі освіти, і педагоги є рівнозначними, рівноправними суб'єктами процесу освіти, рефлексують з приводу того, що вони уміють, знають, здійснюють; розуміють, що вони роблять [9, с. 98–102].

Назвемо переваги інтерактивних технологій у порівнянні з традиційними методами освітнього процесу що є необхідними при формуванні культури професійного спілкування:

- залучення всіх здобувачів освіти групи до роботи;
- створення «ситуації успіху»;
- можливість знайти альтернативне вирішення проблеми, аргументувати власну думку, висловити пропозиції, проаналізувати думки інших;
- удосконалення вмінь в командній роботі;
- можливість, за короткий проміжок часу, активізації великої кількості матеріалу та його засвоєння [4, с. 560].

Ми поділяємо думку науковців (Г Білавич, М. Багрій, Н. Гречаник, С. Гнатишин), що велике значення для забезпечення загальноосвітньої та професійної підготовки майбутніх фахівців має комунікативна компетенція. За сучасних умов (особливо дистанційного навчання) актуалізується проблема формування комунікативних умінь здобувачів вищої освіти. Комунікація характеризується як своєрідний взаємообмін інформацією між комунікантом та реципієнтом засобами передачі його емоційного та смислового значення. У процесі комунікації інформація не тільки передається, а й утворюється, розвивається комунікантами.

Сформована комунікативна компетентність уможливорює майбутньому фахівцеві ставити та розв'язувати певні типи комунікативних завдань:

визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, урахувати наміри учасників комунікації та її способи реалізації, обирати адекватні стратегії спілкування, оцінювати успішність комунікації, бути готовим до зміни своєї мовної поведінки тощо. Отже, формування комунікативної компетентності здобувачів освіти – це не тільки мета, завдання, а й певною мірою важливий складник підготовки майбутніх спеціалістів для будь-якої професійної галузі, позаяк за умов модернізації української вищої освіти, сучасної науки та виробництва це набуває особливої актуальності.

До структури комунікативної/мовленнєвої культури здобувача освіти належать три умовно виокремлені взаємопов'язані компоненти – мисленнєвий, мовленнєвий і комунікативний, що синтезують думку, слово, дію особистості. Мовленнєві уміння як елемент загальної культури потрібні не тільки фахівцеві, але й будь-якій високоосвіченій людині, утім, є низка сфер людської діяльності, де ці вміння є професійно необхідними (освіта, культура, медицина, журналістика, психологія, економіка, юриспруденція, наука, туризм тощо), особливо актуальними вони є для професії педагога, діяльність якого пов'язана зі спілкуванням та налагодженням ефективного взаємодії з дітьми та дорослими.

Дослідники проблем вищої школи визначають низку професійних завдань у сфері комунікативної підготовки майбутніх фахівців, реалізація яких забезпечить формування їхньої професіограми; з-поміж них – здійснювати ефективну переконливу мовленнєву діяльність, впливати на спілкування, взаємини між людьми, ситуацію в мікросоціумі, будувати стосунки на основі діалогу, впливати на формування гуманних, моральних та психологічно комфортних міжособистісних взаємин тощо, володіти емпатійністю, красномовністю, гнучкістю, делікатністю та тактовністю в спілкуванні, мовленнєвим етикетом, уміннями доводити, аргументувати, спростовувати думку, переконувати комуніканта, вести бесіду, співбесіду, ділову бесіду, перемовини, спір, дискусію, диспут, полеміку тощо, спілкуватися телефонічно відповідно до етичних, професійних, мовленнєвих норм, володіти технікою мовлення, вербальними та невербальними засобами спілкування, риторичними вміннями тощо [3, с. 77–81].

Формування комунікативної компетентності майбутнього фахівця потребує від здобувача вищої освіти ціннісного ставлення до своєї професійної діяльності та формування комунікації як одного із засобів педагогічної праці; широке використання діалогічних форм і методів роботи, системи комунікативних ситуаційних задач, соціально-психологічного тренінгу, що сприяють формуванню комунікативних умінь при вивченні обов'язкових

освітніх компонент навчальної програми. При цьому слід враховувати, що якість мовного спілкування педагога з здобувачами освіти залежить від рівня культури спілкування, знань спеціальної термінології, граматичних правил вірно виражати свої думки тощо.

До складу професійної комунікативної компетентності фахівця віднесено:

- гуманістичне спілкування;
- комунікативну спрямованість;
- комунікативні знання, уміння і навички;
- комунікативну креативність, які забезпечують ефективне педагогічне спілкування.

Для підвищення рівня професійної компетентності фахівця важливе місце займає вдосконалення комунікативної компетентності [5]. Комунікативна компетентність є однією з професійних компетентностей фахівців. Вважаємо за необхідне виокремити кілька її складників:

- соціолінгвістична (уміння використовувати мовний матеріал відповідно до контексту);
- лінгвістична (мовна);
- дискурсивна (уміння організувати мовлення, підтримати розмову, слухати співрозмовника, враховувати його точку зору);
- соціокультурна (уміння користуватися знаннями історії, культури, традицій і звичаїв країни);
- соціальна (уміння поставити себе на місце іншого і здатність впоратися з ситуацією);
- стратегічна (уміння ставити завдання, досягати мети, встановлювати контакт із співрозмовником).

В основу формування комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти закладено компетентнісний підхід, який розвиває самостійну творчу активність кожного студента [4, с. 116–122].

Культура мовлення передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання та побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість багатство й доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

Науковці виділяють такі основні аспекти вияву комунікативної культури:

- адекватність (точність, зрозумілість та ясність висловлювання);
- нормативність (дотримання усіх законів культури спілкування);
- поліфункціональність (забезпечення функціонування мови у різних сферах життєдіяльності);
- естетичність (використання експресивно-стилістичних засобів мови).

Визначимо кілька характеристик, які репрезентуватимуть професійний портрет фахівця:

- уміти формувати мету та завдання професійної комунікації;
- уміло користуватися засобами етикету для досягнення комунікативної мети;
- аналізувати предмет спілкування, організовувати обговорення;
- керувати спілкуванням, регламентуючи його;
- уміти не тільки організовувати, а й проводити співбесіди, консультації, дискусії, перемовини тощо;
- застосовувати різноманітні тактики для реалізації обраної стратегії;
- уміти аналізувати та вирішувати кризові ситуації й конфлікти;
- володіти навичками вербалізації;
- володіти технікою спілкування;
- мати навички вмотивувати, аргументувати, заперечувати, оцінювати, відхиляти, спростовувати;
- вдало користуватися термінологією та професіоналізмами. Це лише невеличка частина професійних комунікативних навичок, без яких не може бути справжнього фахівця. Отже, комунікативна культура є необхідною умовою ефективної діяльності фахівця [7, с. 89–87].

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Обґрунтовано шляхи формування у здобувачів вищої освіти культури професійного спілкування. Згруповано заповіді професійного оптимального спілкування, які допомагають гармонійно й невимушено вести діалог, красиво й легко виражати свої думки.

Організацію інтерактивного навчання розглянуто як важливу складову освіти, що відбувається з метою формування культури професійного спілкування і передбачає моделювання життєвих ситуацій, симуляційних ігор, використання рольових, проведення дискусій, дебатів, на основі аналізу відповідної ситуації спільне вирішення проблеми.

Названо переваги інтерактивних технологій у порівнянні з традиційними методами освітнього процесу, які є необхідними при формуванні культури професійного спілкування.

Велике значення для забезпечення загальноосвітньої та професійної підготовки майбутніх фахівців має комунікативна компетенція. До структури комунікативної/мовленнєвої культури здобувача освіти віднесено три умовно виокремлені взаємопов'язані компоненти – мисленнєвий, мовленнєвий і комунікативний. Відмічено дієві професійні завдання у сфері комунікативної підготовки майбутніх фахівців, реалізація яких забезпечує формування їхньої професіограми. До складу професійної комунікативної компетентності фахівця віднесено: гуманістичне спілкування; комунікативну спрямованість; комунікативні знання, уміння і навички; комунікативну креативність, які забезпечують

ефективне фахове спілкування. Комунікативна компетентність є однією з професійних компетентностей фахівців. Виокремлені найголовніші її складники.

В основу формування комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти закладено компетентнісний підхід, який розвиває самостійну творчу активність кожного здобувача вищої освіти. Виділено такі основні аспекти вияву комунікативної культури: адекватність; нормативність; поліфункціональність; естетичність.

Подальші дослідження будуть спрямовані на обґрунтування дієвих професійних комунікативних навичок, без яких не може бути справжнього фахівця.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Берестенко О. Г. Культура професійного спілкування. Навчальний посібник. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 300 с.
2. Біда О., Орос І., Куніковський С. Формування у студентів культури професійного спілкування засобами інтерактивних технологій. *Науковий вісник. Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія»*. К.: Міленіум, 2018. (279). С. 22–27.
3. Білавич Г. В., Багрій М. А., Гречаник Н. Ю., Гнатишин С. І. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медична освіта*, 2023. (4). С. 77–81. URL: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635>
4. Варнавська І. Проблеми формування комунікативної компетентності здобувачів економічних спеціальностей. *Український Педагогічний журнал*. 2022. (3). С. 116–122. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-116-122>
5. Грибан Г. П., Мичка І. В., Гарлінська А. М., Солодовник О. В., Чайка Ю. Ю., Пилипчук П. Б., Денисовець А. П. Формування комунікативної компетентності в майбутніх учителів фізичної культури під час освітнього процесу. *Науковий часопис. Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 2022. (4). (149). С. 43–46. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.4\(149\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.4(149).10)
6. Грищенко Т. Б. Культура мовлення студентів у формуванні системи цінностей. 2009. URL: http://www.rusnauka.com/20_AND_2009/Philologia/48889.doc.htm
7. Зімонова О. В., Шлєіна Л. І., Ісакова О. І., Єременко Л. В. Щодо формування комунікативної культури здобувачів вищої освіти. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць. Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Запоріжжя : ТДАТУ, 2023. (26). С. 89–87.
8. Комишан А. Необхідність і доцільність формування та розвитку культури спілкування у майбутніх фахівців з вищою освітою. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2022. (50). С. 66–80. URL: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-06>
9. П'яст Н. Й. Використання інтерактивних методів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Вісник ВПІ*. 2010. (1). С. 98–102.

10. Шумило І. І. (2016). Формування комунікативної компетентності студентів засобами інтерактивних технологій на заняттях іноземної мови. *Молодий вчений*. 2016. (12). (1). С. 559–562.

REFERENCES

1. Berestenko, O. H. (2013). Kul'tura profesiynoho spilkuvannya [Culture of professional communication]. Navchal'nyy posibnyk. Luhans'k : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». 300 c. [in Ukrainian]
2. Bida, O., Oros, I., Kunikovs'kyu, S. (2018). Formuvannya u studentiv kul'tury profesiynoho spilkuvannya zasobamy interaktyvnykh tekhnolohiy [Formation of students' culture of professional communication by means of interactive technologies]. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy. Seriya «Pedahohika, psykholohiya, filosofiya»*. K.: Milenium. (279). S. 22–27. [in Ukrainian]
3. Bilavych, H. V., Bahriy, M. A., Hrechanyk, N. YU., Hnatyshyn, S. I. (2023). Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti здobuvachiv vyshchoyi osvity [Formation of communicative competence of students of higher education]. *Medychna osvita*. (4). S. 77–81. URL: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635> [in Ukrainian]
4. Varnavs'ka, I. (2022). Problemy formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti здobuvachiv ekonomichnykh spetsial'nostey [Problems of formation of communicative competence of applicants of economic specialties]. *Ukrayins'kyy Pedahohichnyy zhurnal*. (3). S. 116–122. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-116-122> [in Ukrainian]
5. Hryban, H. P., Mychka, I. V., Harlins'ka, A. M., Solodovnyk, O. V., Chayka, YU. YU., Pylypchuk, P. B., Denysovets', A. P. (2022). Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti v maybutnikh uchyteliv fizychnoy kul'tury pid chas osvith'ooho protsesu [Formation of communicative competence in future physical culture teachers during the educational process]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoy kul'tury (fizychna kul'tura i sport)*. (4). (149). S. 43–46. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.4\(149\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.4(149).10) [in Ukrainian]
6. Hrytsenko, T. B. (2009). Kul'tura movlennya studentiv u formuvanni systemy tsinnostey [Speech culture of students in the formation of the value system]. URL: http://www.rusnauka.com/20_AND_2009/Philologia/48889.doc.htm [in Ukrainian]
7. Zimonova, O. V., Shlyeina, L. I., Isakova, O. I., Yeremenko, L. V. (2023). Shchodo formuvannya komunikatyvnoyi kul'tury здobuvachiv vyshchoyi osvity [Regarding the formation of communicative culture of higher education students]. *Udoskonalennya osvith'o-vykhovnoho protsesu v zakladi vyshchoyi osvity: zbirnyk naukovometodychnykh prats'. Tavriys'kyu derzhavnyy ahrotekhnolohichnyy universytet imeni Dmytra Motornoho. Zaporizhzhya : TDAU*. (26). S. 89–87. [in Ukrainian]
8. Komyshan, A. (2022). Neobkhdnist' i dotsil'nist' formuvannya ta rozvytku kul'tury spilkuvannya u maybutnikh fakhivtsiv z vyshchoyu osvitoyu. [The necessity and expediency of forming and developing a culture of communication among future specialists with higher education]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*. (50). S. 66–80. URL: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-06> [in Ukrainian]
9. P'yast, N. Y. (2010). Vykorystannya interaktyvnykh metodiv na zanyattakh z ukraiyins'koyi movy (za profesiynym spryamuvannyam). [Use of interactive methods in Ukrainian language classes (for professional orientation)]. *Visnyk VPI*. (1). S. 98–102. [in Ukrainian]

10. Shumylo, I. I. (2016). Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti studentiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohiy na zanyattakh inozemnoyi movy. Formation of communicative competence of students by means of interactive technologies in foreign language classes. *Molodyy vchenyy*. (12). (1). S. 559–562. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІДА Олена Анатоліївна – доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

ЧИЧУК Антоніна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

ГУТТЕРЕР Єва Войтехівна – координатор початкової освіти, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

CHYCHUK Antonina Petrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, professor of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

HUTTERER Eva Voytehvna – primary education coordinator, senior teacher of the department of pedagogy, psychology, elementary, preschool education and management of educational institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Scientific interests: professional training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2023 р.

УДК 37.091.12-051:005.336.2:004

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-22-28

БІДЮК Наталя Михайлівна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6607-8228>
e-mail: biduknm@ukr.net

БІДЮК Дмитро Євгенійович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та педагогіки, Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3086-5411>
e-mail: biduk.de@ukr.net

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розглянуто сутність поняття «цифрова компетентність», та обґрунтовано її як важливу складову загальної професійної компетентності сучасного педагога. Зазначено, що цифрова компетентність включає в себе взаємодію з цифровими пристроями та новітніми технологіями для навчання, роботи та суспільної діяльності, викладено її компонентний склад та зміст. Особливу увагу приділено умовам набуття педагогами цифрової компетентності в сучасному цифровому інформаційно-освітньому середовищі. З'ясовано основні переваги сучасного цифрового інформаційно-освітнього середовища, а саме: забезпечення широкого доступу до навчання у зручний час і відповідно індивідуальної швидкості руху за навчальним планом; створення умов для реалізації диференційованої та інклюзивної освіти; зміна ролі педагога, основним функціоналом якого стає проектування навчальної роботи; трансформація організації навчання, контролю та оцінювання, подачі матеріалу, управління освітнім процесом. Доведено, що цифрова компетентність потребує постійного розвитку, для ефективної професійної діяльності в змінних умовах сьогодення. Акцентовано увагу, що набуття цифрової компетентності сприяє всебічному розвитку педагогів, їх професійної майстерності, забезпечує конкурентоздатність на ринку праці, спонукає до саморозвитку, неперервної освіти, розвиває здатність застосовувати здобуті знання та інтегрувати їх у наявний набір знань, активно застосовувати цифрові технології в освітньому процесі, що забезпечує підвищення рівня якості освіти. Формування та розвиток цифрової компетентності розглянуто як процес оволодіння стійкими, інтегрованими, системними знаннями з педагогіки, психології, інформаційних та комп'ютерних технологій, методики викладання та умінь застосовувати їх в нових ситуаціях, властивостями особистості, здатності досягати значних результатів в професійній діяльності. Зроблено висновок, що впровадження цифрових технологій в освіті – це не лише використання